

Nr 39/1970.

Å l a n d s l a n d s k a p s s t y -
r e l s e s framställning till Ålands
landsting med förslag till landskapslag
om Ålands folkhögskola.

Den 1 januari 1970 trädde i riket en ny lag om statsunderstöd åt folkhögskolor (FFS 556/69) i kraft. Enligt denna lag utgår statsunderstödet för lärarlöner och -arvoden med 90 procent och för vissa övriga utgifter med 70 procent. Gällande landskapslag om Ålands folkhögskola är av år 1952 (21/52).

Frågan om vuxenutbildningens ordnande i landskapet har under senare tid i olika sammanhang blivit aktuell inte minst genom tillkomsten av Ålands sommaruniversitet. Det i landstinget väckta initiativet om åtgärder för inrättande av ett kvällsläroverk har icke kunnat förverkligas på grund av att ett tillräckligt antal elever icke anmält sitt intresse.

Ett alternativ till kvällsläroverk vore den utväg som folkhögskolans direktion föreslagit, nämligen att i en andra årskurs inrikta undervisningen i vissa ämnen så att den leder till vitsord, som motsvarar genomgången mellanskolas betygsättning i dessa ämnen. I detta avseende skulle ett ingående samarbete kunna inledas med medborgarinstitutet så att medborgarinstitutets kvällskurser skulle utgöra en fortsättning på årskurserna i folkhögskolan.

En del av de elever, som i framtiden icke haft möjlighet att genomgå grundskolan, kommer säkerligen efter grundskolans införande att kräva att i någon form av vuxenutbildning få möjlighet till motsvarande kunskaper. Genom folkhögskolans flexibla kursprogram är det uppenbart att också dylika krav kan beaktas, då det gäller att utveckla undervisningen i den framtida folkhögskolan.

Föreliggande lagförslag, som delvis baserar sig på nämnda rikslag och delvis på folkhögskolestadgan i Sverige, är närmast avsett att utgöra en folkhögskolans ramlag. Hållpunkterna har närmast varit de förutsättningar som enligt rikets lag måste vara för handen för statsbidrag. Med beaktande av de lokala särförhållandena i landskapet föreslår landskapsstyrelsen, att minimiantalet deltagare i årskurs och ämneskurs skulle vara desamma som i riket gäller för Lapplands län, nämligen 20 för årskurs och 10 för ämneskurs.

Även om antalet årskurser normalt skulle vara två, möjliggör lagförslaget dock att en tredje årskurs inrättas. En tredje årskurs blir dock helt beroende av att landstinget beviljar anslag för detta ändamål.

Normalt skulle folkhögskolan sålunda arbeta med två årskurser.

Den första skulle motsvara den i rikets lag nämnda grundkursen och den andra den i samma lag förutsatta folkakademin. Landskapsstyrelsen föreslår således, att benämningen folkakademi icke skulle ingå i lagen utan i stället skulle användas beteckningen "andra årskurs". Undervisning i den andra årskursen skulle det oaktat i huvudsak vara ordnad så, att den motsvarar den undervisning som i riket föreskrives för folkakademi.

Utöver de egentliga årskurserna skulle vid skolan inom ramen för i landskapets enskilda medel upptagna anslag kunna anordnas särskilda ämneskurser. Planen för dylika kurser skulle uppgöras i samråd med andra vuxenutbildningsinstitutioner i landskapet, för att därigenom undvika onödig dubblering av vissa kurser. För att möjliggöra inter-nordiska kurser skulle sådana kunna anordnas även i samarbete med utan-för landskapet verkande läroanstalt eller bildningsorganisation.

En ämneskurs skulle icke behöva begränsas till ett ämne utan även kunna omfatta ett särskilt tema.

Förvaltningen av folkhögskolan skulle liksom tidigare handhas av en **direktion** och av rektor. Direktionen skulle liksom förut tillsättas för fyra år i sänder. En ledamot skulle tillsättas av folkhögskolans elevförbund och dessutom skulle i direktionen finnas tvenne av studerandena utsedda elevrepresentanter. Med beaktande av att studerande vid inträde i regel skulle vara minst 17 år, har landskapsstyrelsen ansett att dylika representanter skulle vara likställda med de övriga direktionsmedlemmarna.

Med uppgift att biträda rektor i administrativa frågor skulle landskapsstyrelsen vid behov kunna tillsätta en prorektor. För att biträda rektor, då det gäller internatets verksamhet, skulle landskapsstyrelsen dessutom kunna utse någon lärare, som icke är av samma kön som rektor.

Bestämmelserna om rektors och lärares kompetensvillkor föreslås få samma innehåll som motsvarande stadganden i riket. För att möjliggöra anställandet av kompetenta lärare på annat sätt än som timlärare skulle en del av lärares undervisningsskyldighet kunna fullgöras vid annan landskapets läroinrättning, vid medborgarinstitut eller som ledare för studiecirkel, som erhåller landskapsunderstöd. Såvida undervisningsskyldighet skall fullgöras vid annan än landskapets läroinrättning, förutsätter ett dylikt arrangemang ett särskilt samarbetsavtal med ifrågavarande institutions huvudman. Närmare detaljer i det avseendet måste naturligtvis av landstinget fastställas, då ifrågavarande tjänst inrättas.

Minimiåldern för inträde till folkhögskola är enligt rikets lag 16 år. Erfarenheterna av senare års verksamhet motiverar en höjning av åldersgränsen för inträde till första årskursen till 17 år och för inträde till andra årskursen till 18 år. Motiveringen för en sådan höjning är att en äldre studerande anses få ut mera av sin folkhögskolekurs. Om särskilda skäl är skulle direktionen dock få intaga sökande, som fyllt 16 år i fråga om första årskursen och 17 år i fråga om andra årskursen. Sådana skäl anser landskapsstyrelsen bland annat vara speciella förutsättningar för studier, ett icke tillräckligt antal sökande till årskurs och såvitt gäller andra årskursen därutöver, att sökanden som 16-åring vunnit inträde till första årskursen. Landskapsstyrelsen anser att skolan i sin annonsering för elevintagningen bör medtaga uppgift om att direktionen kan godkänna 16-åringar som studerande vid första årskursen och 17-åringar som studerande vid andra årskursen.

Gällande landskapslag upptar ett stadgande om att direktionen skall antaga elever främst bland sökande från kommuner inom landskapet Åland. Den nordiska inriktningen av skolans verksamhet skulle enligt landskapsstyrelsens uppfattning understödjas genom att detta stadgande slopas, samtidigt som utbytet av studerande med andra folkhögskolor därigenom skulle underlättas. Direktionen har även omfattat ett dylikt förslag.

Landskapsstyrelsen föreslår att slutlig relegering av studerande icke användes som bestraffningsåtgärd. Den strängaste påföljden för studerande skulle därför vara relegering på viss tid, varvid beslut om relegering för längre tid än en månad skall underställas direktionen för godkännande.

I en promemoria till landskapsstyrelsen har direktionen för folkhögskolan närmare redogjort för de omständigheter som borde beaktas i den slutliga utformningen av skolans framtida verksamhet. Promemorian bilägges framställningen.

Med hänvisning till det ovan anförda får landskapsstyrelsen vördsam förelägga landstinget till antagande:

L a n d s k a p s l a g
om Ålands folkhögskola.

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 kap.

Allmänt.

1 §.

Ålands folkhögskola är en internatskola, som har till uppgift att

meddela allmän medborgerlig bildning. Dess verksamhet bör särskilt syfta till att bibringa eleverna insikt om deras ansvar som människor och samhällsmedlemmar. Den bör utformas så, att elevernas samarbetsvilja stärkes, deras förmåga till självständigt tänkande och kritiskt omdöme utvecklas samt deras mognad och studieintresse främjas.

2 §.

Folkhögskolan är landskapets läroinrättning och står under landskapsstyrelsens överinseende.

Undervisningsspråket är svenska.

3 §.

Folkhögskolans verksamhet må omfatta ett eller fleråriga årskurser samt särskilda ämneskurser i enlighet med vad i 3 kap. närmare stadgas.

4 §.

Folkhögskolans arbetsår begynner den 1 augusti och avslutas den sista juli därpå följande år. För varje arbetsår skall uppgöras verksamhetsplan samt läroplaner för årskurser och kursplaner för ämneskurser.

Direktionen godkänner på framställning av rektor verksamhetsplan, läroplan och kursplan, vilka i god tid innan årskurs eller ämneskurs begynner skall insändas till landskapsstyrelsen för fastställelse. Om dessa planer ändras skall förfaras på samma sätt.

2 kap.

Årskurser.

5 §.

Vid första årskursen, som bygger på av läroplikten förutsatt lärokurs, meddelas humanistisk, socialekonomisk och naturvetenskaplig undervisning. Undervisning må även meddelas i praktiska ämnen.

Undervisningen i en andra årskurs bör öka och fördjupa den kunskap och skicklighet som studerande uppnått inom ovannämnda områden av undervisningen. Undervisningen må även koncentreras till vissa ämnen och bör i huvudsak vara ordnad så att den motsvarar den undervisning som i riket är föreskriven för folkakademi.

Beträffande undervisningen vid en eventuell årskurs utöver en andra årskurs utfärdar landskapsstyrelsen vid behov närmare anvisningar.

6 §.

Årskurs skall omfatta minst 24 arbetsveckor eller två perioder om minst 12 arbetsveckor.

Den första årskursen skall omfatta minst 30 undervisnings- och övningstimmar i veckan.

7 §.

Antalet studerande vid första årskursen bör under två på varandra

följande år i medeltal vara minst 20. I annat fall bör landskapsstyrelsen pröva huruvida verksamheten vid skolan tillsvidare skall upphöra.

3 kap.

Ämneskurser.

8 §.

Vid skolan må inom ramen för upptagna anslag anordnas särskilda ämneskurser enligt av landskapsstyrelsen fastställda kursplaner. Ämneskurs må samtidigt omfatta flera ämnen inom ramen för ett särskilt tema.

Kursplan för ämneskurs må uppgöras i samråd med övriga vuxenutbildningsanstalter i landskapet. Ämneskurs kan även anordnas i samarbete med läroanstalt eller bildningsorganisation med hemort utanför landskapet.

9 §.

Ämneskurs skall omfatta minst fem arbetsdagar och må även vara ansluten till årskurs.

Till ämneskurs skall minst tio deltagare vara anmälda, såvida icke landskapsstyrelsen av särskilda skäl tillåter att kursen anordnas för ett mindre antal.

4 kap.

Förvaltning.

10 §.

Den närmare tillsynen över folkhögskolans verksamhet och dess angelägenheter handhas av en direktion. Landskapsstyrelsen utser ordförande, viceordförande och två ledamöter i direktionen för fyra år i sänder samt Ålands folkhögskolas elevförbund en ledamot för samma mandatperiod. Folkhögskolans rektor eller vid förfall för honom prorektor ingår som självskriven medlem och sekreterare i direktionen.

Studerandena vid folkhögskolan utser inom oktober månad för tiden från den 1 november till den 31 därpå följande oktober genom särskild valförrättning tvenne elevrepresentanter samt tvenne suppleanter i direktionen, vilka äger samma ställning som övriga medlemmar. Angående sättet och tiden för valförrättningen besluter direktionen.

Till direktionens ordförande, ledamöter och elevrepresentanter erlägges inom ramen för ett i skolans utgiftsstat för ändamålet upptaget anslag samma arvode för sammanträde som utgår för landskapets kommittéer.

11 §.

För folkhögskolan skall finnas ett reglemente, som fastställs av landskapsstyrelsen.

Reglementet skall utom fastställt arbetsprogram innehålla bestämmelser angående:

- 1) direktionens åligganden;
- 2) rektors och lärares rättigheter och skyldigheter samt lärarkårens sammansättning och arbetsfördelning;
- 3) varaktigheten av rektors, lärares och annan personals befattningar, antagande till befattning eller uppgift, avgång, uppsägning och tjänstledighet samt utfärdande av arbetsintyg;
- 4) på rektor och lärare tillämpliga disciplinära åtgärder;
- 5) arbetstider samt andra grunder för verksamhets- och läroplanen;
- 6) samarbete mellan lärarkåren, den övriga personalen och studerandena för ordnande av skolans inre verksamhet;
- 7) antagande och relegering av studerande, utfärdande av betyg, sättet för bestämmande av skolans avgifter och upprätthållande av skolans inre ordning;
- 8) förande av dagbok samt arkivets och bibliotekets vård;
- 9) ekonomi och bokföring;
- 10) allmän hälsovård;
- 11) egendomens användning och förvaltning samt det sätt, på vilket med egendomen skall förfaras, om skolan upphör med sin verksamhet; ävensom
- 12) övriga ärenden som angår skolan och i fråga om vilka intagande av bestämmelser i reglementet bör anses påkallat.

12 §.

Vid folkhögskolan skall för dess ledning och förvaltning finnas en rektorsbefattning. Rektor leder och övervakar skolans verksamhet och deltar dessutom i undervisningen. Vid skolan må även finnas en prorektor, som har till uppgift att biträda rektor.

Till biträdande rektor må landskapsstyrelsen på förslag av direktionen utse någon lärare, som ej är av samma kön som rektorn främst för uppgifter i anslutning till internatet.

Prorektor och biträdande rektor utses av landskapsstyrelsen bland skolans lärare.

5 kap.

Lärare och annan personal.

13 §.

Vid folkhögskolan skall finnas nödigt antal lärarbefattningar. För läraruppgifter som icke är av bestående art må antagas tillfälliga lärare. Vid skolan må även anställas timlärare och föreläsare.

Lärare vid folkhögskolan må på sätt landskapsstyrelsen närmare be-

sluter fullgöra viss del av sin undervisningsskyldighet såsom lärare vid annan landskapets läroinrättning, vid medborgarinstitut eller som ledare för studiecirkel, vilken understödes med landskapsbidrag.

Därjämte må vid folkhögskolan finnas nödig köks-, städ- och annan personal.

Lärare anses inneha befattningen som huvudsyssla, om hans undervisningsskyldighet omfattar i medeltal minst 20 veckotimmar.

14 §.

Har rektors- eller lärarbefattning blivit vakant, skall den besättas ordinariter. Befattningen må dock besättas tillfälligt för högst ett arbetsår åt gången, om detta är påkallat på grund av brist på kompetenta sökande, omorganisation av undervisningen eller av annat vägande skäl. Befattningen må även besättas tills vidare.

Timlärare anställles för årskurs eller ämneskurs, om det icke på grund av undervisningens uppläggning eller av annat skäl är nödvändigt att anställa honom för kortare tid.

15 §.

När rektors- eller lärarbefattning besättes ordinariter skall direktionen genom kungörelse i en i landskapet allmänt spridd tidning och i någon annan tidning lediganslå befattningen. Ansökningstiden är 30 dagar.

Rektor och lärare utses av landskapsstyrelsen på förslag av direktionen till en början för två provår, efter vilka vederbörande skall erhålla stadfästelsebrev, om han befinnes kompetent och lämplig för befattningen. Sökande, som tidigare erhållit stadfästelsebrev för rektors- eller lärarbefattning vid folkhögskola, må redan före provtidens utgång tilldelas stadfästelsebrev för motsvarande befattning.

Har rektor eller lärare, som utsetts för provår, under denna tid visat sig olämplig för befattningen, skall landskapsstyrelsen uppsäga honom.

På grund av förändring av folkhögskolans verksamhet må rektor och lärare, som utsetts för provtid eller erhållit stadfästelsebrev av landskapsstyrelsen, entledigas tidigast tre månader från verkställd uppsägning.

16 §.

Rektor och lärare, som anställles för högst ett arbetsår eller tills vidare, samt tillfällig lärare och timlärare antages av landskapsstyrelsen på förslag av direktionen.

17 §.

Kompetensvillkor för rektorsbefattning är, att sökanden avlagt filosofie kandidatexamen eller annan motsvarande högskoleexamen och att

han i kandidatexamen eller vid särskilt förhör erhållit vitsord i vuxenfostran, folkbildningslära, pedagogik, pedagogik och didaktik eller pedagogisk ämbetsexamen samt att han praktiserat minst 24 veckor i den ordning reglementet för skolan närmare föreskriver.

18 §.

Kompetensvillkor för lärarbefattning är, att sökanden avlagt slutexamen vid universitet, annan högskola eller lärarutbildningsinstitut inom vederbörande område eller vid sådan av landskapsstyrelsen godkänd annan läroanstalt, som lärarens undervisningsområde förutsätter. Ytterligare fordras i slutexamen ingående eller vid särskilt förhör erhållit vitsord i vuxenfostran, folkbildningslära, pedagogik, pedagogik och didaktik eller pedagogisk ämbetsexamen och praktik i minst 14 veckor i den ordning som framgår av det av landskapsstyrelsen fastställda reglementet.

Timlärare skall ha den erfarenhet och skicklighet som uppgiften förutsätter.

6 kap.

Studerande.

19 §.

Studerandena vid folkhögskolan antages av direktionen.

Av den som antages till studerande vid den egentliga folkhögskolan fordras, att han fullgjort sin läroplikt eller eljest förvärvat motsvarande kunskaper, samt att han fyllt 17 år.

För inträde i andra årskurs fordras, att sökanden genomgått första årskursen vid skolan eller en grundkurs om minst 24 arbetsveckor vid egentlig folkhögskola i riket, eller på annat sätt inhämtat motsvarande mått av kunskaper och färdigheter, samt att han fyllt 18 år.

Till årskurs som varar minst 24 arbetsveckor må även antagas studerande som före utgången av det löpande kalenderåret uppnår den i 1 eller 2 mom. avsedda åldern.

Om skäl därtill är må direktionen till första årskursen antaga sökande, som fyllt 16 år och till andra årskursen sökande, som fyllt 17 år.

20 §.

Av deltagare i ämneskurs fordras att han äger de förkunskaper som skall finnas angivna i den för kursen fastställda planen.

21 §.

Studerande vid folkhögskolan är skyldig att erlægga av landskapsstyrelsen fastställda kurs- och elevhemsavgifter.

22 §.

De bidrag som utgår till mindre bemedlade studerande fördelas av

landskapsstyrelsen, till vilken direktionen senast inom mars månad insänder på fastställd blankett däri förutsatt utredning angående varje mindre pemedlad studerande. Angående förutsättningarna för erhållande av och storleken av i 1 mom. nämnda bidrag gäller vad därom i riket är stadgat.

Inom ramen för i enskilda årsstaten upptaget anslag må särskilda stipendier fördelas bland folkhögskolans studerande.

7 kap.

Särskilda bestämmelser.

23 §.

Angående de bidrag som skall upptas i ordinarie årsstaten för skolans behov, gäller vad därom i riket är stadgat om statsbidrag i motsvarande fall.

24 §.

Beslut angående på rektor eller lärare tillämpliga disciplinära åtgärder fattas av landskapsstyrelsen, som på grund av försummelse, förseelse eller olämpligt uppförande i befattningen må tilldela vederbörande varning, suspendera honom på viss tid, högst tre månader, samt bestämma att avlöningen för sagda tid skall vara förverkad, eller entlediga honom.

25 §.

För upprätthållande av folkhögskolans inre ordning må rektor efter överläggning med lärarkåren tilldela studerande varning och, om detta visar sig otillräckligt, relegera honom för viss tid. Beslut om relegering för längre tid än en månad skall underställas direktionen för godkännande.

26 §.

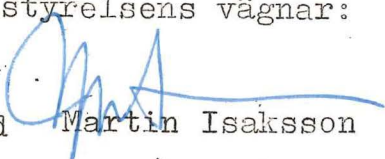
I landskapsstyrelsens beslut i ärenden som avses i 15 § 2-4 mom. må ändring icke sökas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1971.

Genom denna lag upphäves landskapslagen den 16 april 1952 angående Ålands folkhögskola (21/52).

Mariehamn, den 12 november 1970.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd Martin Isaksson

Lagberedningssekreterare

 Sune Carlsson.

PROMEMORIA RÖRANDE ÅLANDS FOLKHÖGSKOLA

Ett flertal omständigheter har aktualiserat frågan om Ålands folkhögskolas framtida plats i det åländska samhället:

Den 1 januari 1970 trädde i riket en ny lag om folkhögskoleväsendet i kraft och landstinget kommer att under höstsessionen föreläggas ett förslag till ny landskapslag för folkhögskolan.

Den 1 augusti 1970 trädde landskapslagen om grundskolan i kraft och aktualiserade därmed frågan om folkhögskolans ställning efter grundskolans genomförande.

Frågan om hur vuxenutbildningen i landskapet skall ordnas börjar bli aktuell. Ett försök att införa kvällsläroverk vid Ålands Lyceum har gjorts. Frågan om hur Ålands sommaruniversitet skall organiseras har ännu inte fått någon slutgiltig lösning.

Frågorna är av den arten att en kommittéutredning vore motiverad, men direktionen anser sig i nuvarande läge ändå böra framföra en del synpunkter i anslutning till dem. I vissa fall hänvisas till den skrivelse som direktionen i augusti detta år tillställde landskapsstyrelsen angående inrättandet av en andra årskurs vid Folkhögskolan.

I En andra årskurs vid Ålands folkhögskola.

Den nya rikslagen medger inrättandet av fleråriga kurser vid folkhögskolorna. Direktionen har i den tidigare skrivelsen motiverat behovet av en 2-årig folkhögskola på Åland.

Statsunderstödet för en andra årskurs (motsvarande folkakademi) utgår enligt samma grunder som för den första årskursen: för lärarlöner, timlärar- och föreläsararvoden erhålles 90 % statsunderstöd, för en del övriga utgifter 70 %. (Lag om statsunderstöd åt folkhögskolor § 4, § 6).

I årets budgetförslag har direktionen föreslagit ett anslag om 16.410 mk för att inrätta en andra årskurs. Av detta utgörs cirka hälften av timarvoden, reseersättning och soc.skyddsavgifter för höstterminen 1971. Den andra hälften utgörs av kostnader för iordningsställande av elevrum och inköp av inventarier till dessa.

Håller man sig inom ramen för skolans nuvarande resurser ifråga om undervisnings- och inkvarteringsutrymmen kommer en andra årskurs i fortsättningen i stort sett bara att kräva en höjning av momentet löner och timarvoden, alltså utgifter som till 90 % kompenseras av staten.

Under året 1972 får man räkna med timlärararvoden om c. 20.000 mk då vårterminen är något längre än höstterminen. Senare, troligen redan nästa år, kan det bli aktuellt med en lärartjänst i endera samhällsvetenskapliga eller naturvetenskapliga ämnen. Detta kommer att sänka behovet av timlärare; hur mycket beror av vilken lärare som anställs. Beträffande lärarfrågan se senare i promemorian.

Elevantalet kan inte av utrymmesskäl höjas mer än till 51 elever, varav c. 35 skulle gå på grundkursen och resten i fortsättningskursen.

Skolan har under de senaste åren inte kunnat ta emot alla sökande; detta år antogs ett rekordantal, 47 elever. Trots detta måste 18 elever avvisas. Med säkerhet kommer inte skolans attraktivitet att minska, om det ges möjlighet att gå två år: därigenom kan skolan nämligen erbjuda eleverna samma tjänster som folkakademierna, vilka i motsats till många folkhögskolor i riket inte har någon brist på elever. Sannolikt kommer frågan om en tillbyggnad att snart bli aktuell.

I rikslagen stadgas att minimiåldern vid inträde till folkhögskolan skall vara 16 år. Direktionen anser att det finns anledning att pröva om denna åldersgräns på Åland kunde höjas till 17 år. Erfarenheten visar nämligen att de äldre eleverna får ut mera av sin folkhögskolekurs. Möjlighet till inträde skulle emellertid under särskilda omständigheter även finnas för 16-åringar. En konsekvens av denna höjning av inträdesåldern vore också att skolan inte skulle behöva avvisa så många unga sökande.

Behovet av att utvidga Ålands folkhögskolas verksamhet framgår inte enbart av det stora antalet sökande, man kan också hänvisa till statistiska uppgifter om skolningsnivån i landskapet. Dessa visar klart att det på Åland finns en begåvningsreserv, som borde beredas möjlighet till en bättre grundskolning, och därmed en väg till studier, som bättre motsvarar

Inrättandet av en andra årskurs innebär sist och slutligen bara att skolan tar steget fullt ut i fråga om en utveckling som började redan då skolan införde den s.k. studielinjen. Ungdomarna kommer till skolan framför allt för att läsa mellansskoleämnen som krävs för deras fortsatta utbildning.

Direktionen vill emellertid inskräpa att Folkhögskolan inte därför att den i nuvarande situation anser sig böra göra en insats för att tillfredsställa detta eftersläpande utbildningsbehov, vill alltför mycket ge avkall på de speciella egenskaper som utmärker folkhögskolan, till skillnad från andra skolformer. I många ämnen sammanfaller emellertid målsättningen, t.ex. i modersmålet, främmande språk, matematik. I andra ämnen kan lärarna ge dem som inriktar sig på att tentera mellan skolan en speciell handledning. Med ytterligare en årskurs kunde skolan hjälpa en del av eleverna fram till kunskaper motsvarande mellan skolans. De som behöver det för sin fortsatta utbildning kan tentera mellansskoleämnen vid Ålands Lyceum.

II Ålands folkhögskola efter grundskolans genomförande.

Den redogörelse för skolans planer efter grundskolans genomförande, som Landskapsstyrelsen efterlyser, måste i detta skede bli ganska kortfattad. Förrän grundskolan är helt genomförd kan man räkna att det går åtminstone tio år. Före det kan naturligtvis skolans rekrytering i någon mån komma att påverkas av att grundskolorna i försöksdistrikten blir fullt utbyggda.

Uppenbart är att det inte är skäl för Ålands folkhögskola att invänta grundskolan, förrän en omorganisation av skolan påbörjas. Skolformens flexibilitet gör det möjligt att nu snabbt göra en insats för den åländska begåvningsreserven, en kategori som väl kan sägas länge ha varit försummad. När skolan om ett tiotal år befinner sig i en ny rekryteringssituation, har den samma möjligheter att flexibelt inrätta sig efter de behov som då förefinnes i samhället.

Planering och försöksverksamhet för denna period kan redan sägas vara inledda. Målet bör med största sannolikhet vara att ge skolan någon specialinriktning, utöver det som grundskolan och yrkesinriktade skolor efter denna ger. En inriktning som kunde vara lämpad för Ålands folkhögskola är en "förvaltningslinje". Undervisningen om självstyrelsens funktioner har gamla och förnåma traditioner vid skolan, traditioner

som inte bör överges. Landskapet kan på ett mycket koncentrerat sätt erbjuda åskådningsmaterial ifråga om lagstiftning och administration. Det borde också finnas möjligheter att anlita experter från landskapsstyrelsen som tillfälliga föreläsare. Detta är en inriktning som borde vara självstyrelsen till gagn, men man kan också räkna med att man kunde intressera ungdomar utanför landskapets gränser för en sådan linje. Ö.h. bör Ålands folkhögskola inte enbart inrikta sig på Åland som rekryteringsområde. Den kunde med fördel ges en nordisk prägel.

En annan inriktning som kunde vara lämplig för skolan är en utvidgad undervisning i estetiska ämnen. Här har Ålands folkhögskola i höst påbörjat en försöksverksamhet med undervisning i teckning och målning, dramatik och i sång och musik. Från vårterminens början tillkommer troligen keramik.

Man räknar med att en tredjedel av dem som genomgått grundskolan skall fortsätta i gymnasiet. Skolan bör ha möjligheter att genom sin särprägel - internatmiljön - draga till sig en del av de två tredjedelar av årskullarna som återstår. Nivån bör då givetvis vara lyft till en gymnasial nivå. Kanske skolan också då kan ha kvar en del av sin gamla funktion att ta vara på den begåvningsreserv som av olika anledningar inte vinner inträde i gymnasiet.

Ännu förekommer det inte att elever med mellanskoleexamen söker sig till Ålands folkhögskola, men det är ingen ovanlighet på fastlandet. Till guidelinjen vid Åbolands folkhögskola söker framför allt sådana som genomgått mellanskolan, en i år inrättad sjukvårdslinje vid Västra Nylands folkhögskola fick många sökande med mellanskoleexamen. Folkakademierna har sedan gammalt ett betydande antal elever med mellanskoleexamen.

En blick på utvecklingen i Sverige efter grundskolans genomförande ger också anledning till optimism. Där ledde grundskolans genomförande till en stark uppgång i elevantalet. Skolan fick också en ny rekrytering i dem, som blev utan grundskoleexamen och på det viset kom i ett sämre läge. Därmed steg också genomsnittsåldern för eleverna till 20-21 år. Den starka tillströmningen av elever berodde till stor del på att den svenska folkhögskolan från och med 1966 gavs behörighet. En eller två årskurser (beroende på elevernas förkunskaper och arbetstakt) ger grundskolekompetens. Har eleverna redan realskole- eller grundskoleexamen när de kommer till skolan kan de få kompetens motsvarande fack-

skola. I vardera fallet ges denna kompetens utan några krav på att undervisningen skall vara upplagd som i respektive grundskola och fackskola.

Att få denna generella behörighet är ett mål för folkhögskolorna också i Finland. Det är svårt att uttala sig om ifall och i så fall när man i Finland kommer att följa Sveriges exempel, men säkert är att en sådan behörighet skulle få mycket positiva konsekvenser för den finländska folkhögskolans del.

På Åland kunde man ta ett litet steg på vägen om Folkhögskolan skulle tillerkännas rätt att ge behörighet för inträde till Ålands Sjöfartsläroverk.

III Lärarsituationen och samarbete med andra institutioner.

En förutsättning för en utvidgning av skolan är tillgången på lärarkrafter. Skolan har nu en god lärarsituation: ifråga om ämnen som modersmålet, samhällskunskap, psykologi, engelska, finska och religion har skolan lärare med akademiska betyg (fastanställda eller timlärare). Också i de matematiska och naturvetenskapliga ämnena är situationen god, men här skulle finnas behov av en numerär förstärkning. Ett annat önskemål vore en speciallärare i samhällsvetenskapliga ämnen.

En kvalificerad undervisning kräver speciallärare. Med det elevunderlag en folkhögskola har, är det svårt att anställa ett tillräckligt antal sådana. En god lösning vore att Folkhögskolan skulle dela dessa speciallärare med andra av landskapets skolor. Det borde t.ex. vara möjligt att ha gemensamma lärare i naturvetenskapliga ämnen och samhällskunskap för Folkhögskolan och Lantmannaskolan.

En annan möjlighet är att Folkhögskolan inleder ett samarbete med Medborgarinstitutet, så att folkhögskolelärarna kan ha en del av sin undervisningsskyldighet förlagd till kvällstid i Medborgarinstitutets regi. Detta samarbete kompliceras i viss mån av att Folkhögskolan och Medborgarinstitutet har olika huvudmän, men säkert vore det möjligt att finna en formel för de ekonomiska och andra frågor som härvidlag behöver lösas. Med ett sådant arrangemang kunde Folkhögskolan anställa kompetenta lärare i språk, som ju också hör till de mest efterfrågade studieämnena inom Medborgarinstitutet.

Med detta samarbete mellan Folkhögskolan och Medborgarinstitutet är man inne på den viktiga frågan om hur vuxenutbildningen skall ordnas i landskapet. Direktionen anser att det kunde vara skäl att härvidlag utnyttja de resurser som landskapets redan nu fungerande institutioner erbjuder. Ett samarbete mellan Folkhögskolan och Medborgarinstitutet borde erbjuda lätt genomförbara och sannolikt billiga lösningar.

Förutom de ovan nämnda samarbetsformerna kunde man tänka sig att Medborgarinstitutet skulle ordna fortsättningskurser i vissa ämnen för dem som genomgått Folkhögskolan och att Folkhögskolan i sin tur ordnar koncentrerade kurser för studerande vid Medborgarinstitutet.

Rektorerna för Ålands lantmannaskola och Medborgarinstitutet har informerats om direktionens förslag visavi samarbetet och därvid ställt sig mycket positiva.

IV Ålands folkhögskola som kurscentrum.

Den nya rikslagen om statsunderstöd till folkhögskolorna medger arrangerandet av korta kurser. Dessa kurser skall ha minst 15 deltagare och vara i minst 5 dagar. För kurserna ges 70 % statsunderstöd (Lag om statsunderstöd åt folkhögskolor § 6 mom. 7).

Detta stadgande öppnar nya perspektiv för folkhögskolorna. Det finns ett stigande behov av olika kurser och Ålands folkhögskola borde ha goda möjligheter att bli ett centrum för dylik kursverksamhet under den tid av året då de ordinarie kurserna inte pågår.

Korta kurser kunde med fördel arrangeras i samarbete mellan Folkhögskolan och andra institutioner och organisationer i landskapet och utom landskapet. Förhållandena på Åland är små och resurserna behöver koncentreras.

För nästa sommar planeras en sång- och musikkurs. En målningskurs kunde arrangeras i samarbete med Ålands konstförening. Föreningen Norden på Åland har gått in för att försöka använda folkhögskolan som kurscentrum. Ålands sommaruniversitet har haft fältkurser i biologi och botanik förlagda till folkhögskolan, som för dylika kurser erbjuder en

utmärkt miljö.

Med den nya möjligheten att ordna korta kurser kunde man tänka sig att Folkhögskolan kunde komplettera Sommaruniversitetet genom att sköta en del av de på allmänbildning inriktade kurserna. I diskussionen om Ålands sommaruniversitets organisation har t.o.m. den tanken framförts att Folkhögskolan skulle bli denna institutions fasta punkt i landskapet. Kansliet skulle vara förlagt till Folkhögskolan under den tid Sommaruniversitetet inte pågår.

Frågan om ett samarbete mellan Folkhögskolan och Sommaruniversitetet är vittbärande och direktionen är inte redo att härvidlag komma med några egentliga konkreta förslag. Att ett samarbete mellan de institutioner som handhar vuxenutbildningen i landskapet - Folkhögskolan, Medborgarinstitutet och Sommaruniversitetet - vore till fördel för landskapet, är direktionen dock förvissad om. Redan att deras respektive kursprogram gjordes upp i samråd skulle vara en viktig åtgärd. Härvid vore eventuellt ett gemensamt organ, ett slags vuxenutbildningsråd, behövligt.

Ålands folkhögskola har ett lämpligt läge som plats för kursverksamhet. Den ligger i en sällsynt naturskön miljö och utanför distraherande tätortsbebyggelse.

Ifall skolan skulle byggas till för att ge rum åt en eventuellt växande elevtillströmning skulle denna utbyggnad också komma kursverksamheten på sommaren till godo. Vid en sådan utbyggnad borde också tas hänsyn till de krav som ett kurscentrum ställer på lokaliteterna.

Finström den 24 oktober 1970.

Direktionen för Ålands folkhögskola.